

TAHSİN YÜCEL KOMŞULAR

TAHSİN YÜCEL
KOMŞULAR

Can Modern

Komşular, Tahsin Yücel

© 1999, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1999

9. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 9. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Bilal Sarıteke

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.
Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5577-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

TAHSİN YÜCEL
KOMŞULAR

ÖYKÜ

♥can

Tahsin Yücel'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Aykırı Öyküler, 1989

Haney Yaşamalı, 1991

Peygamberin Son Beş Günü, 1992

Bıyık Söylencesi, 1995

Vatandaş, 1996

Ben ve Öteki, 1998

Komşular, 1999

Yalan, 2002

Kumru ile Kumru, 2005

Mutfak Çıkmazı, 2005

Yapısalılık, 2005

Yazın, Gene Yazın, 2005

Göstergeler, 2006

Gökdelen, 2006

Dil Devrimi ve Sonuçları, 2007

Gölyan Devrimi, 2008

Yazın ve Yaşam, 2008

Sonuncu, 2010

Gün Ne Günü?, 2010

Kimim Ben?, 2011

Kendine Doğru Yolculuk, 2012

Tartışmalar, 2021

TAHSİN YÜCEL, 1933'te Elbistan'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni ve İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Varlık Yayınları'nda çevirmenlik ve yazışleri müdürlüğü yaptı. Öykü derlemeleri, romanları, bilimsel araştırmaları ve kuramsal yazılarının yanı sıra, Balzac, Flaubert, Daudet, Gide, Simenon, France, Proust, Camus, Sartre, Malraux ve Duras gibi önemli Fransız yazarların yapıtlarını dilimize kazandıran Yücel, 1984'te Azra Erhat Çeviri Üstün Hizmet Ödülü'ne, 1997'de Fransız hükümeti Palmes Académiques Nişanı'na değer görüldü. 2016'da öldü.

İçindekiler

Komşular	11
Mektuplar	37
Aramak	61
Yapıt	79
Oğuzlama	95

KOMŞULAR

Albay Atmaca, geçen yıl, temmuz ortalarında, ilk kez geldiği bir kıyı köyünde, küçük bir lokantada balığını yiyip iki duble rakısını içtikten sonra, daha o sabah kiralağı çatı katına döndü, merdivenlerden ağır ağır odasına çıktı, o anda, ne dergi, ne kitap, ne radyo, ne televizyon, hiçbir şey kendisini çekmediğinden, biraz balkonda oturmak ve her gece yaptığı gibi, bir tek rakı eşliğinde, günün dördüncü ve son sigarasını tütürmek istedi. Tam oturmak üzereyken, sağ yanında, bilemedin bir buçuk metre aşağıda, bir başka balkonda, küçük bir odaya açılan camlı kapının yukarısındaki buzlu lambadan vuran ışığın altında, bir sofranın çevresinde, konuşmadan, kılmıdamadan, nerdeyse soluk bile almadan oturan dört kişi: bir adam, bir kadın, bir küçük kız ve bir küçük oğlan gördü; birdenbire, çok güzel bir ezgi dinlemiş ya da çok güzel bir resim görmüş gibi, içinde bir yerlerin derinden derine titrediğini, gözlerinin yaşardığını duydu. “Ne oluyor? Bana ne oluyor?” diye geçirdi içinden. Pek de alışık olmadığı bu beklenmedik içliliğe bir neden aradı: bütün gece süren bir otobüs yolculuğunun ardından, gün boyunca tek başına deniz kıyısında oturup tek başına yüzmenin, herkesin gülüp şakalaştığı bir lokantada, tek başına yemek yemenin etkisi bulunabilirdi bunda, böyle bir

günden sonra, böylesine dingin bir aile görüntüsüyle karşılaşmanın da, balkonun zayıf ışığında belli olduğu kadarıyla, kadının uzaksıl bir güzellik izlenimi veren yüzünün, şaşılacak ölçüde ince görünen ellerinin, kollarının ve bedeninin, çocukların sarı ve kıvrıkcık saçlarının da bir etkisi olabilirdi, ama, ne olursa olsun, bu beklenmedik içlenmenin o güne dek benimsediği yaşam biçimine koyu bir gölge düşürdüğü kesindi: Albay Atmaca, bir buçuk metre aşağısında, bilinçle seçtiği ve bugüne dek dinginlikle sürdürdüğü yaşamın yadsındığını görüyor, yadsınanı mı, yoksa yadsıyanı mı tutmak gerekirdi, bilemiyordu. Gördüğünden ya da düşündüğünden ürkmüş gibi irkildi birden, başını çevirdi, gözlerini yıldızlara dikti.

Aynı anda “Ohaa!” diye bir ses çınladı gecede.

Albay Atmaca, sanki koca köyde tüm yaşam bitiştirteki balkona çekilmişçesine, gene az aşağısındaki masaya çevirdi gözlerini: masanın tam ortasında, ak örtünün üstünde, tersine dönmüş bir cam tabak, çevresine dağılmış yeşil salata, domates parçaları, turp ve salatalık dilimleri gördü. Belliydi, biri bilerek ya da bilmeden bu tabağı tersine çevirmişti, çocuklar, kadın ve adam da bu tabağa ve içinden dökülenlere yaşamlarında ilk kez gördükleri, olağanüstü nesnelermiş, üstelik, az sonra ortalığı birbirine katacak, olağanüstü bir şeylere gebeymiş gibi bakıyorlardı. Bir süre baktılar daha. Sonra, adam horgörüyle karısına dikti gözlerini.

“Ben ömrümde senin gibi sakar karı görmedim!” dedi.

“Sen ömründe benden başka karı görmedin ki sakarını göresin!”

“Sakarını gördüm, salak: seni gördüm!”

“Salak diye sana derler!”

Albay Atmaca, içgüdüyle, ellerini kulaklarına götürdü, işaret parmaklarıyla sıkı sıkı kapattı kulaklarını. Aynı anda, aşağıya, özellikle de adamlarla kadına daha bir dikkatle

baktı: her ikisi de doğru dürüst insanlara benziyordu, ama ağızlarından çıkan sözler ve bu sözleri söylerken yüzlerinin geçirdiği dönüşümler tüyler ürpertici geliyordu ona. Şu kısacık yaşamda dinginliğin değerini bilmeyip de önüne çıkan ilk adam ya da ilk kadınla evlenme zayıflığına kapılan, bu büyük yanlış yetmemiş gibi, mutsuzluklarına bir de günahsız çocukları ortak eden insanlara hiçbir zaman akıl erdirememişti, şimdi, az ötesinde, birbirinden seçkin, birbirinden güzel iki insanın “hamallar gibi” kavgaya giriştiklerini gördükten sonra da ne diyeceğini bilemiyordu. “Anlayamıyorum, anlayamıyorum,” diye geçirdi içinden. Bir açıklama bulmak, en azından kavganın nedenini anlamak umuduyla, ellerini kulaklarından çekti, adamın “Ulan karı, sen kıpkızıl komünistsin!” dediğini, kadının da “Komünist diye sana derler!” diye yanıtladığını işitti. Aynı anda, kıvırcık saçlı oğlan aşağıdan kendisine gülümsüyormuş gibi bir izlenime kapıldı, hemen başını çevirip gözlerini gökyüzüne dikti, “Anlaşılacak gibi değil!” diye söylendi.

Kıvırcık saçlı oğlanın kendisine gülümsemesi kadar adamlarla kadının görüşleriyle sözleri arasındaki çelişki de anlaşılacak gibi değildi, ama ikisi de, atışmalarının yirmi metre ötelere bile rahatlıkla dinlenebileceğini uslarına getirmeden, var güçleriyle bağırarak birbirlerini aşağılayıp duruyorlardı. Neyin kavgasını yaptıklarına gelince, anlamaya olanak yoktu. Albay Atmaca, kıvırcık saçlı oğlanla suç ortaklığına girişmek zorunda kalmak korkusuyla aşağıya bakmamakla birlikte, tek sözcüğü kaçırmadan, tüm benliğiyle dinliyor, gene de bir süreklilik belirtisi yakalayamıyordu. Öyle görünüyordu ki, sabaha kadar da dinlese, bu adamlarla bu kadının ne diye atıştıklarını anlayamayacaktı: tekme tokat birbirine girmiş iki kavgacının uzlaşmazlık nedeni savurdukları yumruk ve tekmelerden çıkarılamayacağı gibi, bu bilinmedik çiftin sözlerinden de neyi tartıştıklarını çıkarmaya olanak yok-

tu, çünkü, anlaşıldığı kadarıyla, belirli bir nedenle yumruklaşmaya başlamış iki kişinin kavgasını bir yerden sonra yalnızca yumruklar ve tekmeler yönlendirdiği gibi, bu adamlar bu kadının kavgasını da yalnızca ağızlarından çıkan sözcükler belirliyordu artık: tartışma nedeni çoktan unutulmuş görünüyordu, her sözcük kendi yanıtını getiriyordu. Sürüp giden atışmada bir değişiklik varsa, o da adamın sesi gittikçe yükselip sözlerinin içeriği sövgüye dönüşürken, kadının sesinin gittikçe zayıfladığı, nerdeyse ağlamaklı olmaya başladığıydı. Ne olursa olsun, birbirlerine gerçekten kırıcı, gerçekten aşağılayıcı sözler söylediklerinin, üstelik bunu çocuklarının önünde yaptıklarının ayırımına bile varmıyorlardı. Kendisinin, yani yaklaşık bir buçuk metre daha yukarıda, komşu balkonda kendilerini dinleyen adamın da ayırımında değildiler.

Sonra, kısacık bir soluklanmanın ardından, Albay Atmaca adamın alışılmıştan çok daha yumuşak bir sesle “Şu patlıcan kızartmasını uzatır mısın?” dediğini işitti, hemen aşağıya dikti gözlerini: kadının ayağa kalktığını, tabağı alıp büyük bir incelikle adamın önüne koyduğunu, adamın da sevecen bir sesle teşekkür ettiğini, ama, kocaman bir kızartma parçasını sarmısaklı yoğurda banıp ağzına götürdükten, üstüne de rakısını yudumladıktan sonra, gene alışılmış sesiyle “Ben bunu bilirim, bunu söylerim: sen tam bir çatlaksın, kızım!” diye konuşmaya başladığını gördü. Sonra da kadının yumruğunu büyük bir öfkeyle masaya vurduğunu ve “Çatlak sensin!” diye yanıtladığını işitti.

“Çatlak olsam, geçen gün yaptığın gibi, uzayda yaşam var diye tutturur muydum? Hadi, tuturdun diyelim, Çin’de de yaşam var, Japonya’da da, uzayda neden olmasın der miydin?”

“Ya seni işletmek için öyle konuştuysam?”

“Sen mi beni işletecekmisin?”

“Beğenemedin mi?”

“Ulan, karı, Allah’ına dedirtme şimdi!”

“Utan, utan! Çocuklardan utan!”

Kavga gene tüm acılığıyla sürmeye başladı.

Ama Albay Atmaca’nın tutumunda bir değişim olmuştu: bundan böyle, ara ara beliren kısacık kesintilere kavganın kendisinden daha çok ilgi duyuyordu. Çünkü adamlarla kadın öylesine kendilerinden geçmiş, durumlarını öylesine benimsemişlerdi ki karşılıklı bir kavga sırasında yapılması çok aykırı kaçacağını düşündüğümüz şeyleri büyük bir rahatlıkla yapabiliyorlardı: adam “Beyaz peyniri buraya sallar mısın?” diyor, kadın hemen uzatıyordu; kadın “Bir sigara yak bana!” diyor, adam da, hiç nazlanmadan, sigarayı yakıp uzatıyordu; ama kavga hızından hiçbir şey yitirmeden sürüyordu gene. Albay Atmaca’yı daha çok bu çelişkin yakınlık anları eğlendirdi. Öyle ki, neredeyse amansız bir vuruşmayla sonuçlanabilecek bir atışmanın ardından, adam “Şu sürahiyi uzatır mısın?” deyip de kadın hiç duralamadan uzatınca, basbayağı oyun oynadıklarını düşündü. Ne var ki önemsiz mi önemsiz bir sözcük yüzünden yeniden giriştiler atışmaya:

“Onu öyle demezler..”

“Hayır, böyle derler.”

“Salaklaşma!”

“Sen salaklaşma!”

Sonra Albay Atmaca kavganın yeni bir evreye girdiğini, şimdi, kadının yanıtları gittikçe seyrekleşirken adamın yeni bir biçem düzlemine geçtiğini sezindi: sanki kendisi bir başka dindenmiş gibi, ikide bir kadının dine, Allah’ına sövüyor, sonra, dini ve Tanrı’yı aşağılayan kendisi değilmiş gibi “Ulan Allahsız karı, ulan Allahsız karı!” diye homurdanıp duruyordu.

En sonunda, kadın hiçbir şey söylemeden ayağa kalktı, sofrayı toplamaya başladı.

Albay Atmaca kadının yüzünü pek seçemiyordu, ama bayağı uzun boylu olduğunu, tabaklardaki artıkları tek bir tabakta toplamak gibi sıradan bir iş yaparken bile, devinimlerinin anlatılmaz bir uyum ve seçkinlik izlenimi yarattığını gördü. Adama gelince, bu benzersiz devinimleri izleyerek mutlu olmak varken, sigarasını kül tablası yerine, yeni boşaltılmış tabaklardan birinde söndürdükten sonra, kalkıp kapıya yöneldi: karısından daha uzundu, incelikte de ondan aşağı kalmıyordu. Albay Atmaca bedence birbirine çok uymuş görünen bir çift oluşturan iki kişinin böylesine birbirini yemesinin insan yaradılışının onaylanması zor, ama her an, her yerde karşılaşılabileceğimiz bir çelişkisi olduğunu düşünürken, kadın, hemen arkasından “Şuradan iki tabak da sen götür!” diye seslendi.

Adam uzun bacaklarını iki yana açarak camlı kapının önünde durdu.

“Götürmezsem ne olacak? Dövecek misin?” diye bağırdı.

“Götürürsen ne olur, eline mi yapışır?”

“Hayır, kıcıma yapışır!”

Hiçbir şey götürmedi adam; kadınsa, kucağında üst üste dizilmiş tabaklar, söylene söylene birkaç kez gidip geldi, bu arada meyvelerini yiyen çocukları da yataklarına gönderdi. Birkaç dakika sonra, kırılan bir tabak gürültüsünün ardından, karşılıklı bağışmalar duyuldu, sonra ortalık sessizliğe gömüldü.

Albay Atmaca saatine baktı, “Allah Allah! Bir buçuk olmuş!” diye homurdandı. “Bütün bu saçmalıkları bu saate kadar nasıl izledim? Yaşlanıyor muyum? Huyum mu değişiyor?” dedi, hem de yüksek sesle, oralarda, yakınlarda bulunan birinden yanıt bekler gibi. Hiçbir yanıt gelmeyince, kalkıp tuvalete gitti. Tuvalette, sorusunun yanıtını kendi görüntüsünden bekler gibi, en az beş dakika süresince, yerinden kıılmıdamadan, kaygıyla, aynada yü-

zünü, gözlerini inceledi. “Bana bir şeyler oluyor!” diye söylendi. Kaygılanmasını gerektirecek bir şey yoktu: istemeden, rastlantıyla, yakışıklı bir adamla güzel bir kadının kavgasının üstüne gelmiş, gidilecek bir yeri, yapılacak bir işi de bulunmadığından, oturup sonuna dek dinlemişti. Herkes yapabiliirdi bunu! Ama Albay Atmaca kavganın her türlüşünden tiksindir, ne olduğunu kendisinin de tam olarak tanımlayamadığı bir dinginlik ardından koşup dururdu. Düşüncelerini ilk kez dinleyenlerin yüzünde beliren şaşkınlık geldi gözlerinin önüne, gü-lümsedi. Böylesine dinginlik tutkunu bir adamın uğraş olarak askerliği seçmiş olmasını ya da, hepsi aynı kapıya çıkar, böylesine iyi bir askerın dinginliği her şeyin başı olarak değerlendirmesini hemen herkes açık bir çelişki olarak değerlendirirdi. Ama Albay Atmaca kahkahalarla gülerdi bu gözlemlere “Ben askerliği her şeyden önce dinginliğe düşkün olduğumdan seçtim!” diye kesip atardı. Açıklaması da hazırdu: “emir komuta zinciri içinde” kavgaya yer yoktu; sözleri uzatıp çarpıtmak, edimleri saptırıp karıştırmak yoktu, ne söylemek gerekiyorsa o söylenir, ne yapmak gerekiyorsa o yapılırdı; ne eksik, ne fazla; nasıl kararlaştırılmışsa, öyle. Peki, savaş? Savaş hem çok uzak bir olasılıktı, hem geldi mi herkesin başına gelirdi, hem de savaşta neyin nasıl yapılacağını en iyi subaylar bilirdi. Tehlike ya da acı değildi onu ürküten, kavgaydı, sıkıntı, kargaşa, belirsizlik, bir de bireyin bireye düşmanlığı, yani savaşta hiç yeri bulunmaması gereken şeydi. Kendisiyle yeni karşılaşan subaylar bile pek inanmak istemezlerdi ya, Albay Atmaca bunca yıllık askerlik yaşamı boyunca hiç kimseyle kavga etmediğini, bir kez bile asker dövmediğini kesinlerdi. “Olamaz! Sen bizimle dalga geçiyorsun!” derdi dinleyenleri. O zaman, Albay Atmaca bir süre dalıp gider, sonra, bunca yıldır ilk kez anımsadığı bir oluntudan söz eder gibi, bölük komutan-

lığı d6neminde ağzı kalabalık bir astsubayı nasıl terslediğini anlatırdı. Evet, t6m dinginliğine karşın, bu astsubayı terslemişti, 76nk6 hem gereğinden fazla, hem bağırarak, hem yalnızca doğruyu s6ylermiş gibi konuşuyordu; bir kez de kapıyı kapatıp 7ıktıktan sonra “Kiminin omzunda, kiminin kolunda!” diye homurdandığını duymuştu. Dinginliği bozan şeyin ne olduğunu en iyi o zaman anlamıştı işte: bu astsubay t6m yaşamı askerlik gibi ya da askerliği t6m yaşam gibi g6r6yor, 6stelik, her ikisini de değişik birimlerin birbirini b6t6nlemesi olarak değil, konum ya da r6tbelerin karşılıklı kavgası olarak değerlendiriyordu. Onun dinginlikle bağdaştıramadığı şey bu sa7ma anlayıştı işte, askerlik değildi.

Ayrıntılarıyla yorumlanan bu ilk ve son 6rnekten sonra, d6ř6ncesini anlasınlar, anlamasınlar, arkadaşları Albay Atmaca’nın ger7ekten değişik bir insan olduğu kanısına varır, bundan b6yle tepkilerini kendilerine saklamaya 6zen g6sterirlerdi. Hemen t6m asker arkadaşları da gittiği birliklerde hep saygı g6rd6đ6n6, birliğindeki t6m subay, astsubay ve erlerin onun y6netim bi7imine g6n6lden uyduklarını 6đrenince ne diyeceklerini bilemezlerdi. Ona gelince, t6m birlikler y6zyıllardır kendi d6ř6nd6đ6 bi7imde y6netilirmiş gibi “Askerlik budur,” demekle yetinirdi.

Ancak, bu vazge7ilmez dinginlik d6zeyine askerlikte kolaylıkla, nerdeyse kendiliğinden erişebilmesine karşın, 6zel yaşamını da aynı 7izgide, aynı kolaylıkla d6zenleyebiliyor muydu? T6m dostları kesin bir “hayır”la yanıtlardı bu soruyu: g6ndelik yaşam askerlik yaşamına benzemezdi. Dinginlik kavgadan uzak kalmaksa, evet, Albay Atmaca g6ndelik yaşamında da ger7ekleştiriyordu bu d6zeni, ama dostları, kavgadan uzak kalayım derken, başka bir7ok şeyden de uzak kaldığını s6ylerlerdi: yasal belgelerin de g6sterdiği gibi, doğduğu kasabada bile, ne bağ, ne bah7e, ne ev, ne arsa, en ufak bir taşınmazı yoktu. Evlenme-

mişti, dolayısıyla çoluğu çocuğu da yoktu. “Neden?” diye sorulduğu zaman, gülerek ellerini gösterirdi: “Eller hep boş kalacak ki savunmaya hazır olacaksınız!” Bu yanıt, kimi dostlarına göre, iyileşmez bir kavga ürküntüsüne tanıklık ederdi. Gene de, her zaman güleç yüzüne bakılınca, böyle bir ürküntünün onu hiç de mutsuz etmediğini anlamaları gerekirdi: kavgayı kendinden uzak tutmak dinginliği sürdürmesine yetiyordu, önemli olan da buydu.

Şimdi, şu temmuz gecesinde de, dişlerini fırçaladıktan sonra, ağır ağır yatağına doğru giderken, kısa bir bo-calamadan sonra, eski inancına yeniden kavuşmuş gibiydi: artık kendi durumu üzerinde değil, genel olarak insanlar üzerinde duruyor, insanların davranışlarına, özellikle de kavga tutkularına akıl erdirmenin olanaksız olduğunu düşünüyordu. Bununla birlikte, az önce tanık olduklarının etkisiyle, akıl erdirilemeyeceğine kendince bir açıklama bulmaya çalıştı. Bulamadığı için de uzun süre gözlerine uyku girmedi.

Ertesi gün, deniz kıyısında, eski bir arkadaşı ve eşiyile karşılaştı, onlara da anlattı gördüklerini, arkadaşı kahkahalarla güldü. “Tam sana göre bir şey!” dedi. “Benden sana arkadaş öğüdü: hemen ev değiştir!” Albay Atmaca, ev değiştirmek şöyle dursun, ortalık kararır kararalmaz, küçük bir lokantada çabucak bir şeyler atıştırıp erkenden balkonuna döndü. Neden? Tam olarak bilemiyordu doğrusu. Bu iki insan tuhaf bir biçimde çekiyordu onu. Belki de bu uzun kavga ve kısa duruş almaşmalarının, hatta, neden olmasın, ötekinin de, berikinin de yaşamını zehir eden bu korkunç geçimsizliğin gizini çözeceğini, böylece, kavga karşıtı bir insan olarak, düşüncelerine yeni bir dayanak bulacağını ummaktaydı. Bu yüzden olacak, yemeğin çoktan başlamış, şişedeki rakının yarılanmış olduğunu anlayınca, hem üzüldü, hem sevindi. Ama kavga ya başlamak üzereydi ya da kısa bir sessizlik evresine girmişti: adamlar

kadın gene karşı karşıya oturmuşlar, gözlerini birbirlerine dikeyor, dakikasında yanıtlamak amacıyla, en ufak sözü, en ufak deviniyi kaçırmamaya çalışıyorlardı. Öyle ki, Albay Atmaca kadehini alıp parmaklığın hemen gerisine oturdu da ne beriki ayırımına vardı, ne öteki.

Albay Atmaca, söyledikleri gibi, bir fırtına öncesini düşündürten sessizlikte, kadının ve adamın yüzlerini incelemeyi düşündü; ne var ki, ışık da, açılar da buna elvermiyor, yalnızca adamın uzun saçlarıyla kadının kısacık saçlarını, bedenlerinin inceliğini seçebiliyordu. Bunun üzerine, sofrayı gözden geçirmeye girişti: büyük bir özenle hazırlanmıştı, hem de bayağı zengin bir sofraydı. Neredeyse imrendi. Aynı anda, adamın, kendisini doğrulamak ya da kıskandırmak ister gibi “Ulan karı, tazı olalı kırk yılda bir av tutmuşsun: pilaki çok güzel olmuş!” dediğini işitti. Yanıt da dakikasında geldi:

“Bildiğin gibi zıkkımlan!”

“Bu ne biçim konuşma, lan!”

“Ne biçim olsun istiyorsun ki? Sen beni köpek yapacaksın da ben sana teşekkür mü edeceğim?”

“Edeceksin! Ben bu evin erkeğiyim.”

“Erkeğe bak da saçını tara!”

“Ulan, dini bozuk karı!”

Albay Atmaca “Tamam, gene buldular havalarını!” diye düşündü. Düşündüğü gibi de oldu: sözcükler gittikçe sertleşip hızlanarak taşlar gibi gidip gelmeye başladı aralarında. Çocuklar da, ne zamandır bunu beklermiş gibi, çatallarını tabaktan tabağa dolaştırmaya giriştiler. Bu arada, ikide bir, birbirlerine göz kırpıp gülümsüyor, hep hırgürle geçen bu akşam yemeklerine çoktan alıştıklarını, hatta akşamların böyle geçmesinden bayağı hoşlandıklarını belli ediyorlardı. Nedeni de, büyük bir olasılıkla, bir kez kavga başladıktan sonra, büyüklerinin kendilerini görmez olmasıydı. Ama onlar her şeyi görüyorlardı

sanki. Özellikle küçük oğlan gözle görülenin ötesini bile görür gibiydi. Çok geçmeden, annesiyle babası arasındaki atışmanın iyice kızıştığı bir anda, Albay Atmaca'yı da gördü, açıkça gülümsedi ona; üstelik, gülümsemenin kendisine yöneldiği konusunda en ufak bir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde göz kırptı. Albay Atmaca elinde olmadan gülümsedi. Aradan beş dakika geçmeden, kavganın daha da kızıştığı bir sırada, daha on ikisine bile girmediğini sandığı bu oğlanın Yeni Rakı şişesini usulca önüne çekerek bardağına yarı yarıya rakı doldurup başına diktini, hiçbir şey olmamış gibi yerine bıraktıktan sonra da çenesiyle babasını göstererek bir kez daha kendisine göz kırptığını gördü.

Albay Atmaca, başlangıçta gülümsemekle birlikte, bu devini ve arkadan gelen yeni göz kırpmaya karşısında iliklerine dek ürperdi. Neden? Büyüklerini hiç mi hiç önemsemez görünen bu küçük oğlanla suç ortaklığına girişmiş olmanın utancıyla mı? İnsanların kavgayı çocuklar için bir eğlence durumuna getirecek ölçüde doğallaştırdıkları, doğallaştırdıkları ölçüde de alçaldıkları düşüncesiyle mi? Oğlanın bu alaylı deviniyle böyle karanlıkta oturup hiç tanımadığı kişilerin kavgalarını izlemenin yakıksızlığını belirtmek istemiş olmasından kuşkulandığından mı? Yoksa, birdenbire, kavganın, yani bunca yıldır tiksindiği bir edimin, en azından başkaları için bir tür dinginlik nedeni de olabileceğini sezinlemeye başladığından mı? Bilemiyordu. Bilemiyordu ya, nerdeyse kavga kadar, hatta kavgadan da fazla bu çocuğun rahatlığından rahatsız olduğu kesindi. Omuzlarında küçük oğlanın bakişının ağırlığını duya duya, kalkıp içeriye gitti. Ama, ışığı yakmadan, pencerenin yanına oturunca, kişileri ve devinimlerini balkondaki kadar iyi seçememekle birlikte, seslerini buradan da aynı rahatlıkla işitebildiğini gördü, bayağı sevindi buna, sanki tüm sorun küçük oğlanın

göz kırpmalarından kurtulmuş gibi, kavgayı buradan izlemeye başladı. Gene de, belki odanın sıcaklığının, belki kavganın tekdüzeliğinin etkisiyle, hem sıkıldı, hem de yaptığının yakışsız bir şey olduğunu düşündü. “Ne oluyor bana böyle?” diye geçirdi içinden. “Ben buraya kavga izlemeye mi geldim, tatile mi?”

Tatile gelmişti kuşkusuz, ama, işte, bunca yıl her türlü kavgadan tiksiniş olmasına karşın, bu kavga her şeyden daha çok çekiyordu onu, kadının ve kocasının tek sözcüğünü kaçırmamak için zaman zaman soluğunu tuttuğu bile oluyordu. Bir süre sonra, daha da beklenmedik bir şey oldu: kendini atışmanın akışına öylesine kaptırdı ki, aşağılama ve sövgü açısından eşler arasında açık bir eşitsizlik bulunduğunu düşünmeye, böylece, yavaş yavaş, ayrımına bile varmadan, adama kadının yerine yanıt yetiştirmeye başladı: Adam “Hayvan karı!” dedi mi o içinden, ama büyük bir öfkeyle “Hayvan senin babandır!” diyor, adam “Yeter be! Zırvalama artık!” diye bağırdı mı o hemen “Ulan inek, senden fırsat mı kalıyor ki!” diye yanıtlıyordu. Sonunda, iyice yorgun düştüklerinden olacak, önce kadın, sonra adam kalkıp yataklarına dönünce, doyumsuzluğa benzer bir şeyler duydu, kavganın bitmiş olmasına nerdeyse üzüldü. Daha da ilginç, öfkeden titremekte olduğunu ayımsadı. Bir kez daha “Ne oluyor bana böyle?” dedi kendi kendine.

Açıklıkla kavradığı söylenemezdi, ama bir şeyler olduğu kesindi: işte, öfkeden titremesinden belliydi: yaşamı boyunca her türlü kavgadan kaçmış olmasına karşın, hiç tanımadığı iki insanın kaynağını bile bilmediği kavgasına batmış olduğunu görüyordu, hem de gırtlığına kadar! Yatakta, olup bitenleri bir kez daha gözden geçirip bir açıklama bulmayı denedi. Ama, çok tuhaf, adamın sözlerini de, kendi içinden geçirdiği yanıtları da bir bir anımsıyor, ancak kadının yanıtlarından hiçbiri usuna gel-

miyordu. Adamı yanıtlama tutkusu içinde onun yanıtlarına hiç kulak vermediğinden mi? Yoksa, hepsini iştmiş olmakla birlikte, bu zayıf, ağlamaklı, kadınsı yanıtları tümüyle bilincinden silerek yerlerini kendi erkek yanıtlarıyla doldurmak istediğinden mi? Yoksa, daha kötüsü, kadının kendisini de silerek düşüncesinde onun yerini aldığından mı? Bilemiyordu doğrusu. Kesin olan bir şey varsa, o da tüm bunların iyi bir belirti sayılamayacağıydı. "Olur şey değil! Gırtlığıma kadar battım bu kavgaya!" diye söylendi. Yatağında, belki bir, belki iki saat süresince, adamla atışmalarını kaç kez üst üste usundan geçirdi, hatta, uykuya dalmadan önce, imgeleminde bu kavganın arkasını da getirmek gibi saçma mı saçma bir işe girişti.

Ertesi gün, belki de tıpkı komşu kadın, kocası ve çocukları gibi, gece olup bitenleri pek usuna getirmeden yaşadı, arkadaşıyla buluştu, güldü, eğlendi, yüzdü, bu işin kendisi için bittiğini, yeniden başlamaması için eve geç dönmenin yeteceğini düşündü, ama, ortalık karar-maya başlar başlamaz, anlaşılmaz bir gücün kendisini karşı konulmaz bir biçimde, bir tiryaki, bir tutkulu gibi küçük çatı katına doğru çekmeye başladığını duydu. Fazla dire-nemedi. Ancak, rakı kadehini alıp alışılmış yerine yerleş-tikten sonra, düş kırıklığına uğradı: yemek çoktan başla-mıştı, ama, bir kez daha, kavga ya hiç başlamamış ya durmuş gibi görünüyordu: kadın, kocası ve çocuklar, gözleri önlerinde, sessiz sessiz yemeklerini yiyorlardı, ço-cuklar su, adam rakı, kadın bira içiyordu. Sofrada yemek yer gibi değil de ertesi güne yetiştirilmesi gereken ortak bir işi sürdürür gibiydiler, herkes bilinçle sarılmıştı göre-vine, konuşmuyorlarsa, hava gergin olduğundan değil, görevi tam yapmak istediklerinden konuşmuyorlardı, öyle görünüyordu. Sonra, birdenbire, adamın rakı şişesine uzanacağı tuttu, her şey değişiverdi: kadın yumruğunu masaya vurdu.

“Ağır ol, daha şimdiden şişeyi yarılalıverdin!” diye bağırdı.

Adam, bu söz kendisine söylenmemiş gibi, boşalmış kadehine rakı koydu, üstüne su ekledi, karışımı denemek istercesine küçük bir yudum alıp uzaklarda bir ses dinler gibi bekledi, sonra, ağır ağır, ama sesini gittikçe yükselterek “Ne kadar rakı içeceğimi sana mı soracağım?” diye konuştu. “Ben senin içtiğin inek sidiğinin hesabını tutuyor muyum?”

“Bu sarhoş kafayla nereden bileceksin ki?”

“Ben mi sarhoşmuşum?”

“Yok, babam!”

“Babanın şarap çanağına dedirtme şimdi!”

“Babama kurban ol! Benim babam senin gibi ayyaş değildi.”

“Ne bok herif olduğu bundan belli.”

“Sen kendi babana bak! Ananı boşayıp üvey babaların eline bırakmış seni.”

“Ne yapsaymış? Kendine boynuzlu mu dedirtseymiş?”

“Deseler ne olurmuş ki? Nasıl olsa takmış boynuzları. Allah’ın bildiğini kulundan ne diye gizlemeli ki? Takan da yabancı değilmiş üstelik!”

“Ulan Allahsız karı!”

“Neden Allahsız oluyormuşum ki? Babanı ben mi boynuzladım?”

“Bana bak! Yerimden kaldırtma beni!”

“Kötü bir şey söylemedim ki sana! Babanı ben mi boynuzladım dedim! Yoksa ben mi boynuzladım?”

“Bana bak! Peygamberinden başlatma şimdi beni!”

Albay Atmaca gülümsedi: işte gene alışılmış düzene göre akıp gidiyordu her şey; demek ki çoktandır sürüyordu: çıkış noktasına, yani ilk atışma nedenine gelince, gene unutulup gitmiş olmalıydı, atışma belirli bir konu-

ya göre değil, sözcüklerin çağrışımına göre, kopuk kopuk, daldan dala sıçrayarak geliyordu, rakı tüketiminin kadının babasına, kadının babasından kocanın babasına, kocanın babasından anasına, anasının babasına taktırdığı boynuzlardan üvey babalarına ve yeni boynuzlara (kadının en az beş kocaya vardığı, beşini de boynuzladığı anlaşılıyordu), adamın üvey babalarına taktırılan boynuzlardan kadının babasına, anasına ve kız kardeşine, onlardan kendilerinin çocuk yetiştirme biçimine geliyor, hemen arkasından komşu ve dostlarla ilişkilerine, oradan evliliklerinin ilk yıllarına, ilk yıllardan bugüne doğru ilerlerken, kadının tüketim tutkusuna ve kocanın kazancına, kadının babasının adama sağladığı desteklere, oradan gene evliliklerinin ilk yıllarına, oradan, kimi sözcük tartışmalarından geçerek yeniden bugüne atlıyor, ama, ne olursa olsun, yoğunluğunu gittikçe artırarak, kesintisiz bir biçimde sürüyor, her konuda, her sözcükte şiddetini artıracak bir şeyler buluyor, bir türlü durmak bilmiyordu. Öyle görünüyordu ki, sık sık gündeme geldiği anlaşılın tüm bu gözlem ve anıların hiç mi hiç önemi yoktu, önemli olan bu akşamın da kavgayla geçirilmesiydi. Hakçasını söylemek gerekirse, bu konuda her ikisinin de başarılı olduğu kesindi: gittikçe sertleşiyorlardı, sesleri gittikçe daha yüksek, gittikçe daha öfkeli çıkmaktaydı. Öyle ki, Albay Atmaca bir gece önce yaptığını yapmakta, yani adamı kendisi yanıtlamakta zorluk çekti.

Ama gene beklenmedik bir şey oldu: kadın hem oldukça alçak, hem de önceki sesine hiç benzemeyen, titrek, ağlamaklı bir sesle, kendi kendine konuşur gibi "Sen beni hiç sevmedin!" dedi. "Ne ilk çıktığımız günlerde, ne evliliğimizin başında, ne daha sonra, hiçbir zaman sevmedin beni, hiçbir zaman, hiçbir zaman, hiçbir zaman!" Bardağını alıp içindeki tüm birayı içti, başını önüne eğip hıçkırmaya başladı.

Türk edebiyatının unutulmaz öykülerinin yazarı Tahsin Yücel bir kez daha birbirinden farklı ve gerçek karakterlerle çıkıyor karşımıza: Kavgadan uzak durmak istemesine rağmen her gün komşularının kavgasını dinlemeyi bekleyen, hatta kendini taraf olmaktan alamayan Albay Atmaca, idam edileceğini öğrenen bir mahkûm, kendine ikinci bir eş arayan bir posta memuru ve yapıtları anlaşılmayan bir yazar.

Tahsin Yücel bu öykülerinde sıradan insanların hayatlarından sunduğu kesitlerle, bir yandan insanların toplumla kurdukları ilişkileri irdelerken diğer yandan da çatışma, estetik güzellik, ölüm ve politika gibi kavramların sıradan insanların hayatlarında nasıl bir rol oynadığını büyük bir ustalıkla işliyor. *Komşular*, Tahsin Yücel'in olgunlaşmış öykücülüğünden nefis örnekler sunuyor.

Tahsin Yücel'in "Komşular" adlı bir hikâyesi var. On altı sayfalık bu hikâyeyi okurken yılların alışkanlığıyla, sevdiğim, ilginç bulduğum, usta işi cümlelerin altını çiziyordum. Hikâyeyi bitirip baştan sona yeniden bir gözden geçirdim: On altı sayfanın bütün satırlarının altını çizmişim. Tahsin Yücel, güzel şiirlerin değiştirilemez, sözcüğü yerinden oynatılamaz biçimlerine benzer bir biçim yaratmış.

Fethi Naci

#birey #toplum #moderninsan #modernöykü #sıradaninsanlar

 can

 canyayinlari.com | | | canyayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-5577-4

9 789750 755774